

Ar gali būti, kad saujelei asmenų būtų suteikta teisė rūšiuoti žmones į tuos, kurie maitinasi ar rengiasi tinkamai ir netinkamai, ir pagal tai spręsti, kuriems verslams galima toliau gyvuoti, o kurių veiklą reikia riboti ar visai uždrausti? Visuomenės rūšiavimo, laisvių varžymo pavyzdžių turime istorijoje, mūsų dienomis pasibaisėtinas pamokas kartoja autoritariniai-totalitariniai režimai. Juo akivaizdžiau dabar atsiskleidžia, kokios absurdiškos ir groteskiškos demokratinio pasaulio judėjimu, neva ginančių gyvūnų teises, iniciatyvos.

Susibūręs aljansas ragina nepasiduoti populizmui

Žemės ūkio sektoriaus dalyviai pirmąjį kartą surengė viešą diskusiją apie tai, kad visuomenėje formuojamas iškreiptas gyvūnų gerovės vertinimas, ir tai valstybei bei verslams gresia nepagrįstai didelėmis išlaidomis.

„Kas apgins mus nuo gyvūnų gynėjų?“ – tokiu pavadinimu konferencija balandžio 8-ąją įvyko Vilniuje, „Litexpo“ parodų centre. Akcentuojama, kad apsaugos reikia ne tik žemės ūkio produkcijos gamintojams, bet ir tos produkcijos vartotojams. Forume mėginta analizuoti, kaip atsiranda ir plėtojamos piliečių iniciatyvos, kuriomis esą kovojama už ūkinių gyvūnų laisves, kaip siekiama daryti įtaką įstatymų leidėjams, iniciatyvas perkelti į teisės aktus.

Konferencijoje priimta rezoliucija, kuria kreipiamasi į Seimą, Vyriausybę:

„Svarstant ūkinių gyvūnų gerovės ir su jais susijusius klausimus siūlome vadovautis mokslu ir kviečiame bendradarbiauti su ūkininkais, mokslininkais ir veterinarijos specialistais ir kritiškai vertinti gyvūnų aktyvistų lobistinę ir viešųjų ryšių veiklą. Gyvūnų gerovės teisės aktai turėtų būti kuriami ir įgyvendinami atsižvelgiant į Lietuvos ekonomines sąlygas bei LR Vyriausybės realias finansines galimybes.“

Žemės ūkio rūmų (ŽŪR) pirmininkas dr. Arūnas Svitojus primena, kad žmonijos istorija išvien susijusi su naminių gyvūnų istorija, o susikoncentravimas į kurią nors vieną pusę reikštų dalies istorijos neigimą. Tai gali sukelti chaosą nusistovėjusioje ūkio struktūroje, pridaryti ekonominių problemų.

Įvykęs forumas reiškia, kad sektoriai vienijasi į gyvulininkystės aljansą, kuris sudarytų atsvarą neaiškių jėgų keliamoms dirbtinėms problemoms. „Mes patys jaučiamės stipresni, labiau užtikrinti, manau, tuos dalykus sugebėsime įrodyti politikams“, – teigia ŽŪR pirmininkas. Pasak jo, aljansas taip pat numato prevencinius žingsnius, glaudesnę bendradarbiavimą su policija siekiant kovoti su nepagrįstomis akcijomis prieš gyvulių augintojus – šmeižimą, neteisėtą patekimą į fermas ir pan.

Nusitaikė į kailinių gyvūnų fermas

Gyvūnų teisių gynėjais save laikančių asmenų grupės vienu iš taikiniu pasirinko kailinių žvėrelių augintojus.

Sekant radikaliais pavyzdžiais Europoje, 2021 metų lapkritį Seime atsirado iniciatyva, siūlanti nuo 2025 metų gruodžio 31 dienos uždrausti ūkinę veiklą laikant ir veisiant kailinius gyvūnus specializuotose fermose.

Po pateikimo iniciatyvai buvo pritarta, tačiau Gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymo pataisa dar nėra priimta. Žemės ūkio ministerija (ŽŪM) jau užsakė tyrimą, kuris turės atskleisti verslų uždarymo pasekmes.

Iniciatyva uždrausti verslą nėra susijusi su Europos žaliuoju kursu. Kailių sektorius iš prigimties yra tvarus. Pašarams naudojamos skerdyklų ir žuvies perdirbimo atliekos, taip mažinant krūvį utilizavimo įmonėms – sistemos yra glaudžiai susijusios. Savo ruožtu šių fermų atliekos taip pat sukuria pridėtinę vertę – tampa biokuru ar trąša. Beje, audinių mėšlas išsiskiria tuo, kad turi fosforo, taigi juo tręšiant mažinamas mineralinių trąšų poreikis. Ūkių produkcija – kailiai – yra ekologiška, tvari ir biologiškai skaidi medžiaga. Skirtingai nei dauguma sintetinių audinių, atitarnavusi medžiaga galiausiai komposte suyra aplinkai nepalikdama jokio pėdsako.

Iniciatyva taip pat nėra susijusi su kokiais nors gyvūnų gerovės pažeidimais.

Noras drausti nesusijęs ir su gyvūnų gerove

ES galioja aukščiausi pasaulyje ūkinių gyvūnų gerovės standartai – tai visuotinai pripažinta, tai patvirtina ir Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba (VMVT).

Kailinių gyvūnų augintojai aukštus standartus kelia patys sau. Europos kailių sektorius didžiuojasi įgyvendinama specialia gyvūnų gerovės programa bei atitinkama sertifikavimo sistema „WelFur“, kuri sukurta septynių Europos universitetų mokslininkų, sertifikuojamus ūkius tikrina nepriklausomi auditoriai. „WelFur“ gyvūnų gerovės standartą pripažįsta ir Europos Komisija (EK).

Gyvūnų gerovę stebi daug akių. Lietuvos žvėrelių augintojų asociacijos (LŽAA) vadovas dr. Česlovas Tallat-Kelpša abejojantiems standartų laikymusi patikina, kad nepriekaištinga gyvūnų gerove pirmiausia suinteresuoti patys augintojai: „Neįmanoma užauginti kokybiško kailio neužtikrinant gyvūno gerovės. Nėra kokybės – nėra pelno“.

Yra manipuliacijų visuomenės nuomone

Draudimo iniciatyvos autoriai remiasi visuomenės nuomone. Esą 2019 m. „Vilmorus“ apklausos duomenimis, esą aštuoni iš dešimties Lietuvos gyventojų (81,7 proc.) mano, kad kailinius gyvūnus auginti narvuose ir žudyti dėl jų kailio yra nepriimtina.

Dr. Č. Tallat-Kelpša atkreipia dėmesį, kad pageidaujamą apklausos rezultatą galima gauti priklausomai nuo to, kaip suformuluojamas klausimas. Šiuo atveju respondentų buvo teirujamasi apie „žudymą dėl kailių“ nepasakant, apie kokius gyvūnus kalba – daugelis galėjo suprasti, kad tai klausimas apie laukinius gyvūnus.

Neigiamą emocinį atspalvį turi jau terminas „žudyti“. Lietuvių kalbos žodynas primena prasmę: kam nors atimti gyvybę, padaryti galą. Ši sąvoka paprastai taikomas kalbant apie žmones. Tuo tarpu gyvūnų baigtis nusakoma kitais žodžiais: laukiniai gyvūnai sumedžiojami, ūkiniai – gaišinami, migdomi...

LŽAA užsakymu pernai gruodį „Vilmorus“ atliko kitą visuomenės nuomonės tyrimą. Jo rezultatai atskleidžia kitokią paveikslą.

Nepritariančiųjų kailinių žvėrelių auginimui dalis siekia 34,5 proc., tačiau Seimo siūlymui drausti šią veiklą pritartų tik 17,6 proc. gyventojų, o iniciatyvai prieštarauja net 36,1 proc. respondentų. Daugiau nei 40 proc. šalies gyventojų apskritai nerūpi nei kailio dėvėjimas, nei žvėrelių fermos.

Tyrimas atskleidė kitą labai įdomų aspektą. Iš jo paaiškėjo, kad 94 proc. Lietuvos gyventojų yra visavaliai. Mėsos nevartoja, bet žuvį valgo 4 proc., pieno produktų atsisako 1,4 proc. Veganų, kurie iš įsitikinimo nevartoja jokių gyvūninių produktų (tiek maistui, tiek ir kitoms reikmėms), dalis visuomenėje siekia 0,6 proc. Ką valgyti, kaip gyventi – kiekvieno asmeninio apsisprendimo dalykas. Blogai, kai savo taisykles siekiama primesti kitiems.

Nedaug darbų tokie prasmingi?

Kovotojai už gyvūnų teises iš VŠĮ „Tušti narvai“ visuomenę tiesiog užverčia šokiruojančiomis nuotraukomis ir vaizdo įrašais apie sužalotus, kenčiančius gyvūnus. Ragina kiekvieną apsispręsti dėl asmeninės pozicijos – pinigais remti kovą už gyvūnus ir padėti „pakeisti gyvūnų apsaugos situaciją Lietuvoje“ arba savanoriauti ir dalytis su kitais informacija apie esą pasibaisėtina padėtį, taip pat siūloma pasirašyti peticiją už tai, kad būtų uždarytos visos kailių fermos. Kompiuterio klavišo paspaudimu dabar taip paprasta tai daryti!

Viešai prieinamais duomenimis, gyvūnų gynimo profesionalų komandoje yra keturi

apdraustieji darbuotojai, jų vidutinis darbo užmokestis siekia apie 1,4 tūkst. Eur (tai gerokai daugiau negu vidutinis atlyginimas kailių auginimo ūkiuose), o įstaigos metinės pajamos viršija 170 tūkst. Eur. Panašu, kad jos finansinė gerovė tiesiogiai susijusi su tuo, kaip sekasi surasti gyvūnų gerovės pažeidimų „įrodymų“. Dabar „Tušti narvai“ kaip tik rengiasi priimti dar vieną darbuotoją – lėšų pritraukimo koordinatorių. Pretendentui aukso kalnai nežadami, tačiau akcentuojama, koks tai prasmingas darbas: „300 000 žuvų kasmet nebebus parduodamos gyvos prekybos centruose. Šimtai tūkstančių vištų dedeklių nebus laikomos narvuose. Įstatymas, siekiantis uždrausti gyvūnus auginti ir žudyti dėl jų kailio, jau praėjo pirmąjį balsavimą Seime. Žinome, kad ateityje pasieksime dar daugiau ir tu gali prisidėti prie didžiulių pokyčių. Nedaug tokių darbų tokie prasmingi“.

Aktyvistų nedaug, tačiau jie turi gerus mokytojus – yra bendraminčių europiniame tinkle. Tai stiprina jų įtaką politikams.

Kokiais metodais ir iš kur paimami šturpinantys vaizdai – jų veiklos virtuvės paslaptis. Ūkius reguliariai tikrinantys VMVT inspektoriai nėra matę tokio masto pažeidimų, kokiais gąsdinama visuomenė.

Išankstinės nuostatos

Dr. Č. Tallat-Kelpša pamena, kaip prieš kelerius metus AB „Vilkijos ūkis“ lankėsi BBC 4 žurnalistas John Douglas. Gerą pusdienį išbuvęs audinių ūkyje britas konstatavo: „Tai, ką šiandien pamatėme fermoje, neturi nieko bendra su gyvūnų aktyvistų platinamais vaizdais internete“.

Baimės ir išankstinės nuostatos dažnai būna nepagrįstos. Tuo ne kartą įsitikino tie, kurie pasinaudojo proga per Atviras dienas apsilankyti kailinių žvėrelių fermoje. Kaip rodo tokių lankytojų apklausa, iš anksto tokiam verslui palankiai būna nusiteikę apie 30 proc. žmonių, po apsilankymo fermoje – jau apie 70 proc.

Nekinta tik gyvūnų teisių aktyvistų viešoji komunikacija. Kailinių gyvūnų augintojai pasakoja: net jeigu ūkyje apsilankę aktyvistai pripažįsta, kad nėra prie ko prikibti, paskui vis tiek suranda, ką blogesnio žiniasklaidai skleisti.

Kur tikrieji prioritetai, o kur pseudoproblemos

Įstatymo pataisos autoriai mano, kad kailinių žvėrelių sektorius nedidelis, tad jo uždarymas neturėtų būti skausmingas Lietuvos ekonomikai, o žmonės esą galėtų sėkmingai persiorientuoti.

VMVT duomenų bazėje registruoti 155 kailinių gyvūnų laikytojai, iš jų apie du trečdalius laiko audines, kiti – šinšilas. Lietuviškų kailių kokybė tarptautinėje rinkoje turi gerą vardą. Tai daugelio metų įdirbio, per šimtą milijonų eurų siekiančių investicijų rezultatas.

Šiame versle dirba apie tūkstantį žmonių – ūkininkų, jų šeimos narių, samdomų darbuotojų. Yra veiklos senbuviai, yra ir palyginti neseniai pradėjusių savo verslą, į jį investavusių užsienyje per daugelį metų užsidirbtus pinigais. Kiekvienai šeimai savo jėgomis susikurtas verslas yra jai pats svarbiausias. Ar valdančioji koalicija išties ryšis tuos pasaulius sugriauti?

ŽŪM užsakymu ekspertai įvertins, kokių valstybės išlaidų pareikalautų verslo draudimas. Remiantis kitų valstybių praktika preliminarią sumą galima pasakyti ir dabar. Pasak LŽAA vadovo dr. Č. Tallat-Kelpšos, reikės numatyti ne tik kompensacijas savininkams, pašalpas darbuotojams, bet pastatų demontavimo, žemės rekultivacijos išlaidas. Visa tai atsieitų 230 mln. Eur.

Mokesčių mokėtojai vargu ar pritartų valdančių politikų pasiryžimui taip pasišvaistyti biudžeto lėšomis. Valstybės biudžetas susiduria su kitais iššūkiais. Didiname išlaidas krašto apsaugai ir gynybai, negalime mažinti švietimo bei sveikatos apsaugos sistemos finansavimo. Akis bado tai, kad Lietuvoje skurdas ir pajamų nelygybė viena didžiausių ES, žemiau skurdo ribos gyvena kas penktas šalies gyventojas.

Iniciatyvos uždrausti vieną iš verslų absurdiškumas ypač atsiskleidžia dabar, kai demokratinį pasaulį sukrėtė, palietė ir ekonomiškai Rusijos sukeltas karas Ukrainoje. Išryškėja tikrieji prioritetai valstybėje, o kur yra tik saujelės interesų grupių kuriamos pseudoproblemos.

ES lygiu jokių sprendimo nėra

Šiuo metu EK peržiūri gyvūnų gerovės teisės aktus, jų tinkamumo patikrą ketinama užbaigti iki vasaros. Ketinama atsižvelgiant į piliečių iniciatyvą „Narvų amžiaus pabaiga“ sudaryti palankesnes sąlygas subalansuotam ir ekonomiškai perspektyviam perėjimui prie ūkininkavimo be narvų. EK pasiūlys konkrečias paramos priemones pagrindinėse susijusiose politikos srityse – prekybos, mokslinių tyrimų ir inovacijų.

Tačiau kalbos apie kailinių žvėrelių auginimo uždraudimą iki šiol EK nebuvo. Europarlamentaras, Žemės ūkio ir kaimo plėtros komiteto narys Juozas Olekas dėl to EK pateikė rašytinį klausimą. Šių metų sausio 28 d. pateiktame atsakyme teigiama:

„Šiuo metu gyvūnų gerovę reglamentuojančiuose teisės aktuose nenumatyta jokių teisinių

galimybių ES lygmeniu uždrausti bet kokios rūšies gyvūnų auginimą. ES leidžiama auginti ūkinius gyvūnus dėl jų kailio laikantis tam tikrų reikalavimų, nustatytų Tarybos direktyvoje 98/58/EB ir Tarybos reglamente (EB) Nr. 1099/2009.“

Taip pat paaiškinta, kad persvarstant ES gyvūnų gerovės teisės aktus „viena iš galimybių būtų nustatyti naujus reikalavimus kailinių gyvūnų auginimui, siekiant pagerinti gyvūnų gerovės sąlygas, atsižvelgiant į naujus mokslinius įrodymus ir pagerinti vykdymo užtikrinimą“.

Tačiau gyvūnų teisių gynėjai tęsia spaudimą, jų nestabdo net rimta geopolitinė situacija.

Kovo 16 d. Komisijos įgyvendinimo sprendimu buvo užregistruota Europos piliečių iniciatyva „Kailiams Europoje - ne“. Iniciatyvos tikslas yra pasiekti, kad visoje ES būtų uždrausta laikyti ir gaišinti gyvūnus vien tik arba daugiausia dėl jų kailio, taip pat uždrausti ES rinkai pateikti ūkiuose užaugintų gyvūnų kailį ir jo gaminius.

2022 m. balandžio 8 d. vykusios konferencijos „Kas apgins mus nuo gyvūnų gynėjų?“ įrašą rasite: <https://www.youtube.com/watch?v=oVcczzJDl-w>

Nuotraukoje (iš kairės): ŽŪR organizacijų - Lietuvos dekoratyvinių ir veislinių paukščių augintojų vadovas Linas Petraška, Lietuvos žvėrelių augintojų asociacijos vadovas dr. Česlovas Tallat-Kelpša ir ŽŪR pirmininkas dr. Arūnas Svitojus.

